

Книга за установяването на първите монаси
Liber de institutione primorum monachorum
(XIV в.)

Здравейте, приятели!

Аз съм брат Йосиф и при предишната ни среща започнахме разглеждането на *Liber de institutione primorum monachorum*, наречена също *Книга за първите монаси*. Сега ще продължим по-нататък с това, което ни предлага първата от седемте книги в споменатото произведение. Видяхме, че на монасите, които искат да достигнат до съвършенството на пророците, т.е. на Божиите хора, чрез които Бог е говорил на своя народ, се представят четири степени по пътя за постигане на тази цел. Ние видяхме какво съдържат първите две, а сега за онези, които наистина искат да извлекат максимална полза от живота си на земята преди милостивият Господ да ги е повикал, ще предложим и останалите две степени.

Трета степен на съвършенството: да обикнеш уединението, мълчанието, монашеското безбрачие

Да преминем сега към третата степен. Тя се изразява с думите: *Скрий се при потока Хорат*. Недоволен съм от каквото и да е забавяне от теб да напуснеш тълпите в града, защото „виждам насилие и разпри в града; денем и нощем обикалят по стените му; злодейства и неволя сред него; всред него е пагуба; измама и коварство не напушат улиците му“ (Пс. 54:10-12).

Понеже всички тези неща трябва да се избягват, Пророкът, който ти е даден като пример, е избрал живот в усамотение, а не в града. Той казва: „Далеч бих се отстранил и бих останал в пустинята“ (Пс. 54:8). Подобно свидетелство дава и Мъдрецът: „Не греша против градското общество и не унижавай себе си пред народа. Не притуряй грях към грях, защото нито за един не ще останеш ненаказан“ (Сир. 7:7-8).

Макар, както казва Мъдрецът, да живееш *in monos*, което значи в усамотение, или уединение, ти не си свободен от греха. Трябва да изпитваш боязън и да плачеш в усамотението си, което е задължение на монаха. *Monos* в превод от гръцки означава „един“, „сам“ или „усамотен“, а в същия език *achos* означава „душевна болка“. И така, монахът на гръцки език е *monachos* – „усамотен и изпитващ душевна болка“, защото плаче в самота заради своите грехове и греховете на другите.

Този начин на живот за теб е по-добър от това да останеш в града, сред тълпите. Щом, както свидетелства Мъдрецът, няма да бъдеш свободен от грях, живеейки в усамотение (т.е. *in monade*, „в самота“), то още повече ще прибавяш грях към грях, ако останеш между хората. Избягай тълпите, понеже в града ще бъдеш принуждаван да вършиш неща, за които твоята природа и воля няма да искат да бъдат принуждавани; може да бъдеш обезпокояван от гнева на другите, може да страдаш, виждайки борбата на другите; можеш да бъдеш преследван от примката на очите на блудница, да бъдеш подмамен от красиви форми в нечестиво поведение, може да бъдеш впримчен във веригите на алчността или в други несъвършенства. От всички тези неща можеш да избягаш, живеейки в самота.

Кой пусна на свобода дивото магаре и го освободи от веригите му, ако не Онзи, Който му даде за дом пустинята и за леговище солената земя? Затова „се присмива на градския гьол и не чува думите на преследвача“ (срв. Йов 39:5-7). Магарето, животно, което обича усамотението, е символ на човека, живеещ в усамотение, далеч от градските тълпи. Бог го освобождава от веригите на неговите грехове и го пуска на свобода от робството на греха; дава му за дом пустинята и за легло солената земя – място, което събужда жаждата по правдата в небесната родина и което накрая ще удовлетвори неговите копнежи. „Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят“ (Мат. 5:6).

И така, сине мой, ако искаш да бъдеш съвършен, ако искаш да достигнеш до целта на монашеския живот и да пиеш от потока, *скрий се при потока Хорат*, упражнявай мълчанието, скрит в усамотение. Знаейки своята слабост и крехкостта на съда, който носиш, трябва да се пазиш от греха в града, да не би при сблъсък с тълпата да го изпуснеш на земята и да се разбие. „Добре е ономува, който търпеливо очаква спасение от Господа. [...] Седи самотно и мълчи, понеже Той го е наложил върху него“ (Плач Йер. 3:26-28).

Скрий се тогава при потока Хорат, което означава *отделяне*; то ще подхранва твоето пророческо съвършенство в усамотението. По този начин ще бъдеш освободен от човешко присъствие, а което е още по-важно – от присъствието на жена. „Добре е за човека да не се допира до жена“ (1 Кор. 7:1). „Говоря ви това за ваша полза; не за да ви метна примка, а за благоприлично и постоянно служене Господу безпрепятствено“ (1 Кор. 7:35). Трябва да се изостави всичко, което пречи за съвършеното обръщане към Бога. „Грижете на тоя век и примамливото богатство заглушават словото и то бива безплодно“ (Мат. 13:22) и като последствие пречат Бог да бъде обичан по съвършен начин. „Който се боят от Господа, не ще бъдат неверчиви към думите Му“ (Сир. 2:15), защото „жененият се грижи за световни работи“ (1 Кор. 7:33) и по този начин е възпиран от съвършеното прилепване към Божията любов, защото търси „как да угоди на жената“ (1 Кор. 7:33). „Нежененият се грижи за Господни работи – как да угоди Господу“ (1 Кор. 7:32). И така, „развързан ли си от жена, не търси жена“ (1 Кор. 7:27). Добре ще бъде, ако послушаш моя съвет, за да бъдеш един от тия неженени, които „сами са се скопили заради царството небесно“ (Мат. 19:12). Аз пък „там ще дам в дома Си и в стените Си място и име по-добро, нежели на синовете и дъщерите: ще им дам вечно име, което няма да бъде изтребено“ (Исая 56:5).

И така, показах ти третата степен, благодарение на която можеш да достигнеш до съвършенството на пророците.

Четвърта степен на съвършенството: израстване в любовта

Познай сега четвъртата степен. Тя се изразява с думите: *Който* (т.е. Хорат) *е на изток от Йордан*. „Йордан“ означава „отстъпвам, излизам от пътя, изпадам“, което е символ на греха. Защото какво ако не грехът прави така, че човек изпада в немилост и бедност, като губи своето богоподобие, което произхожда от това, че той е създаден по подобие на Божия образ. Мъдрецът казва: „Правда народ въздига, а беззаконие народи безчести“ (Притч. 14:34). Затова

и когато народът е искал да изостави Божия закон, Мойсей им е казал: „[...] ти ще се спущаш по-ниско и по-ниско“ (Втор. 28:43).

Всяко нещо, макар и по своята природа да е чисто, когато се сравнява с нещо съвършено, става низше и нечисто и губи от своето достойнство; така и нещо благородно става нечисто, когато се смеси с нещо, което е с по-низша природа, дори и сама по себе си тази низша природа да не е омърсена. Дори златото губи своята ценност, когато се смеси със среброто. Защото и Писанието ни говори: сътворих човека с толкова съвършена природа, че му поверих царуването над цялото творение (срв. Бит. 1:26-28). И макар творенията да са добри сами по себе си, все пак човешкото сърце губи своето достойнство и става нечисто чрез свързването си с другите творения. Пророкът говори и за онези, които са привързали сърцето си към сътворените неща: „[...] и сами станаха мръсни като ония, които бяха обикнали“ (Ос. 9:10). На друго място казва нещо подобно: „[...] защото е опустошена хубостта на Йордан“ (Зах. 11:3), тоест превърната е в гордост на греха. Затова може да се каже, че грешниците, нарушавайки Божиите заповеди, стават горделиви в своите грехове и по този начин падат в примката на покварата и мерзостта. Защото както казва пророкът: „Всички се отклониха, станаха еднакво покварени“ (Пс. 52:4).

„Хорат“ означава „отделяне“, което всъщност може да се чете като „любов“, защото, наистина, само любовта може да отдели от Йордан, т.е. да отклони, отдели от греха. Именно затова Хорат/любовта е *на изток от Йордан*, т.е. противопоставена е на греха, защото според Апостола, дори човек да се къпе във всички блага, да говори всички езици, да има пророчески дар, да има пълната вяра и знание, дори да раздаде като милостиня цялото свое имане, а тялото си да предаде на изгаряне, ако няма любов, нищо не би спечелил (срв. 1 Кор. 13:1-3) и не би преминал от смъртта към живота (срв. 1 Йоан 3:14). „Който не обича брата си, пребъдва в смърт“ (пак там). От тази смърт човек се освобождава благодарение на любовта, и както свидетелства апостол Йоан, благодарение на нея преминава към живота: „Ние знаем, че преминахме от смърт към живот, защото обичаме братята“ (пак там). Следователно Хорат, т.е. любовта, наистина е *на изток от Йордан*, щом отклонява/предпазва от изпадане в грях, както казва Мъдрецът: „[...] а любовта покрива всички грехове“ (Притч. 10:12).

И така, сине мой, ако искаш да бъдеш съвършен, ако искаш да постигнеш целта на монашеския живот и да бъдеш *на изток от Йордан*, което значи свободен от изпадането в грях, трябва да се скриеш при потока Хорат, който означава любов, и там да *пиеш от потока*.

„Възлюби Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце и с всичката си душа и с всичкия си разум“ (Мат. 22:37). Когато го направиш, ще станеш съвършен и ще се скриеш на изток от Йордан при потока Хорат, което означава да се скриеш в любовта. Ако не направиш това, ще станеш бедняк и осъден, скрит не при потока Хорат, а потопен в Йордан, т.е. в робството на греха.

Ако обичаш каквото и да е повече от Мен, още не Ме обичаш с цялото си сърце и не си скрит при потока Хорат, който означава любов, и поради това не си достоен да Ме видиш. „Който обича баща или майка повече от Мене, не е достоен за Мене; и който обича син или дъщеря повече от Мене, не е достоен за Мене“ (Мат. 10:37). Ако Ме обичаш от цялото си сърце, повече от своята душа и другите скъпи за теб неща, винаги ще Ме поставяш на първо място, а

всичко, което би могло да откъсне твоето сърце от Мен, ще отхвърлиш от себе си и ще го презираш. „Ако някой дохожда при Мене и не намрази баща си и майка си, жена си и децата си, братята и сестрите си, та дори и самия си живот, той не може да бъде Мой ученик“ (Лука 14:26).

Ако обаче Ми отдадеш своето сърце с такава любов и Ми се посветиш с такова отдаване, че каквото и да ти заповядам – независимо от това колко трудно би било да го избегнеш – да спазиш Моето поръчение и каквото и да ти поръчам – независимо от това колко трудно би било да го изпълниш – да бъдеш послушен от любов към Мен, тогава ти ще ме обичаш *с цялото си сърце, с цялата си душа и с целия си разум*; тогава ще се окажеш скрит при потока Хорат, означаващ любов. Защото „Който има заповедите Ми и ги пази, той е, който Ме люби“ (Мат. 14:21). Първата от всички заповеди е тази: „Слушай Израилю: Господ, Бог наш, е Господ един; обичай Господа твоя Бог от всичкото си сърце, от всичката си душа и с всичките си сили“. „Тази е първа и най-голяма заповед“ (Втор. 6:4; Мат. 22:37-38).

Тази заповед не може да бъде изпълнена, ако не обичаш ближния си, защото „[...] който не люби брата си, когото е видял, как може да люби Бога, Когото не е видял?“ (1 Йоан 4:20). И така, втората заповед е подобна на първата: „Възлюби ближния като себе си“ (Мат. 22:39) заради същите неща и по същите причини, поради които обичаш себе си. Трябва, обаче, да обичаш себе си добронамерено, а не недоброръчително. Ако се обичаш недоброръчително, всъщност ти не обичаш себе си, а се ненавиждаш: „Който обича греха, той ненавижда душата си“ (Пс. 10:6 по Вулгатата). И по същия начин трябва да обичаш ближния си добронамерено, а не недоброръчително: „Прочее, всичко, което искате да правят вам човеците, същото правете и вие тям“ (Мат. 7:12) и „Което е тебе омразно, недей го прави другиму“ (Тов. 4:15). „Любовта не прави зло на ближния“ (Рим. 13:10). Това означава, че трябва да обичаш ближния си с такава сила и да действаш по отношение на него по такъв начин, че той да стане верен, ако е слаб човек, или да остане верен, ако е по природа добър човек.

Освен това трябва да обичаш себе си не заради самия себе си, а заради Бога. Ако нещо е обичано заради самото себе си, тогава то става извор на радост и щастие и на надежда за утеха в този живот. Ти, обаче, не възлагай надеждата си за благословен живот на самия себе си или на друг човек. „Тъй казва Господ: проклет оня човек, който се надява на човек и плът прави своя опора, и чието сърце страни от Господа“ (Тов. 4:15; Йер. 17:5). Вместо това ти трябва да направиш извор на своето щастие и радост самия Господ, както казва Апостолът: „Но сега, когато се освободихте от греха и станяхте роби Богу, вашият плод е святост, а краят – живот вечен, защото отплатата, що дава грехът, е смърт, а дарът Божий е живот вечен в Христа Исуса, нашия Господ“ (Рим. 6:22-23).

Ако си разбрал това, длъжен си да обичаш Бога заради самия Него, а себе си не заради самия себе си, а заради Бога. Тъй като трябва да обичаш ближния си както самия себе си, трябва да го обичаш не заради самия него или заради себе си, а заради Бога. Какво друго може да значи това, ако не да търсиш в твоите близни любовта Божия. „По това познаваме, че любим чедата Божии, като любим Бога и пазим Неговите заповеди“ (1 Йоан 5:2). Подготвяйки душата си за съвършенството, върши всички неща, обичайки Бога заради самия Него, а ближните си – както самия себе си заради Бога. „На тия две заповеди се крепи целият закон и пророците“ (Мат. 22:40). „[...] любовта е изпълнение на закона“ (Рим. 13:10). Затова именно апостол Петър

поставя любовта над всички неща: „А най-вече имайте усърдна любов един към друг, защото ‘любовта покрива много грехове’“ (1 Пет. 4:8).

Колкото в по-малка степен любовта (Хорат) покрива твоите грехове и колкото по-малко ти си на *изток от Йордан*, толкова по-малко обичаш Бога и ближния. Колкото по-малка е любовта, толкова по-малко заслужаваш прошка; защото казано е: „Комуто малко се прощава, той малко обича“ (Лука 7:47). Колкото повече любов покрива твоите грехове и колкото повече си на *изток от Йордан*, толкова повече обичаш Бога и ближния. Колкото по-голяма е любовта в теб, толкова повече заслужаваш прошка на греховете си; защото писано е: „[...] прощават ѝ се многото грехове, задето много обикна“ (пак там).

И така, показах ти четвъртата степен, благодарение на която можеш да постигнеш състоянието на пророческото съвършенство, което желаш.

х х х

Ето какво искам да споделя сега с вас, братя и сестри, когато работех върху превода на този текст. Не е ли изумително, че преди около 3 000 години (ако приемем, че св. пророк Илия е бил около 30-40 годишен, когато Бог Му заповядва да напусне града и да отиде в пустинята и още 2 960 години от тогава до днес, според този документ) това, което Бог открива на пророка – покварата на съвременното му и начина, по който да спаси душата си от нея – е нещо повече от актуално и днес в нашето съвремие.

Наистина, както казват: „Няма нищо ново под слънцето!“ И цялата известна история на човечеството показва, че когато народите в своето развитие се отклонят от спазването на Божиите заповеди, дадени на хората още от времето на Мойсей, започва тяхното падение, белязано от морална деградация, войни, природни катастрофи, стопанска разруха. И човекът, създаден по образ и подобие Божие, започва все повече да се отдалечава от своето първоначално достойнство, дадено му от Създателя, до такава степен, че започва да върши такива злодеяния, които дори животните не вършат. Виждаме това в ужасното поведение на агресора Русия нападнал съседна Украйна и унищожаваш с ракети и бомби жилищни сгради, училища, болници, инфраструктура и културни обекти с единствената цел да убива беззащитни деца и възрастни хора, за да сломи вярата и духа на този народ, борещ се за своята независимост и свобода.

Наистина живеем в трудни времена и всеки човек си задава въпроса: „Какво ще става по-нататък? Ще прерастне ли тази война в световна и ще бъде ли изпепелена земята, която Господ ни даде, за да я ползваме разумно и да се грижим за нея като добри стопани? Ще оцелеем ли като човешки род или това е краят на нашата цивилизация?“

Аз не съм пророк и не зная това, което Господ е открил още тогава на своя пророк Илия за това какво ще стане с хората. Но Той също му е показал как да живее, за да спаси живота и душата си. А това е най-важното и затова ще го следвам от все сърце и докрай.

Желая също и на вас да намерите в тези беседи радостта и мира, които Господ дава на Своите верни, които искрено и от все сърце Го търсят.

Източници на текстовете: Jan XLIV, *Liber de institutione primorum monachorum (Księga o założeniu pierwszych mnichów)*, Kraków 1995; Библия, изд. Св. Синод на БПЦ, 1982